

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
Π/ΘΜΙΑΣ & Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΚΡΗΤΗΣ**

**ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ (ΠΕ.ΚΕ.Σ.)
ΚΡΗΤΗΣ**

Δ/νση : Ρολέν 4
Τ.Κ. : 71305
Τηλ : 28210- 246400
Fax : 28210-222076

**Ιωάννα Α. Ραμουτσάκη,
Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου
Φιλολόγων του ΠΕ.ΚΕ.Σ. Κρήτης,
με έδρα το Ηράκλειο**

Δ/νση : Ρολέν 4 Τ.Κ. 71305-Ηράκλειο
Πληροφορίες : Ν.Μαρκάκη
Τηλ. Γραφείου : 28210-246400
Κιν. 6973019040
e-mail γραμματείας : pekeskritis@sch.gr
e-mail : ioannar@hotmail.com

**Ηράκλειο, 6- 9 - 2019
Αρ.Πρωτ: Φ2/ 1366**

Προς : τους/τις συναδέλφους :

- του Γυμνασίου και Γενικού Λυκείου
Ν.Αλικαρνασσού Ηρακλείου
- του 3^{ου} ΕΠΑΛ Ηρακλείου και του 1^{ου} και 2^{ου}
ΕΠΑΛ Ρεθύμνου,
- του ΕΠΑΛ Νεάπολης και του Γυμνασίου
Κριτσάς Λασιθίου,
- του Γυμνασίου και Γενικού Λυκείου του
Εκπαιδευτηρίου <<Το Παγκρήτιον>>
του 12^{ου} Γυμνασίου και 6^{ου} Γενικού Λυκείου
Ηρακλείου, παιδαγωγικής αρμοδιότητας
της Συντονίστριας Ε.Ε. του ΠΕ.ΚΕ.Σ. Κρήτης,
Ιωάννας Α. Ραμουτσάκη

(Δια των αντίστοιχων Διευθύνσεων Δ/θμιας Εκπ/σης
Ηρακλείου, Ρεθύμνου και Λασιθίου)

Κοινοπ. :

- Προς την Οργανωτική Συντονίστρια του
ΠΕ.ΚΕ.Σ.Κρήτης
- Προς την αν. Δ/ντρια Δ/νσης Δ/θμιας Εκπ/σης
Ηρακλείου
- Προς τον Δ/ντή Δ/νσης Δ/θμιας Εκπ/σης
Ρεθύμνου
- Προς τον αν. Δ/ντή Δ/νσης Δ/θμιας Εκπ/σης
Λασιθίου

**ΘΕΜΑ: Αποστολή Σημειώσεων για τον Προγραμματισμό του διδακτικού έργου, με
εστίαση στα φιλολογικά μαθήματα, προς τους/τις συναδέλφους των παραπάνω σχολείων,
επιστημονικής και παιδαγωγικής αρμοδιότητας της Συντονίστριας Εκπαιδευτικού
Έργου Φιλολόγων, Ιωάννας Α. Ραμουτσάκη**

Αγαπητοί/-ές Συνάδελφοι,

Σε συνέχεια της συνεργασίας μας και της τελευταίας επιμορφωτικής μας συνάντησης, σας αποστέλλω, προς διευκόλυνση και υποστήριξη του διδακτικού σας έργου, σχετικές Σημειώσεις για τον προγραμματισμό του έργου αυτού, με ενδεικτικά παραδείγματα στα φιλολογικά μαθήματα. Ανάλογες εφαρμογές μπορούν να δημιουργηθούν, με βάση όσα ακολουθούν, και στα μαθήματα των άλλων ειδικοτήτων.

Ιωάννα Α. Ραμουτσάκη,
Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου Φιλολόγων
του ΠΕ.ΚΕ.Σ. Κρήτης

Σημειώσεις για τον προγραμματισμό και τον εξορθολογισμό της διδακτέας ύλης

Προγραμματίζω το διδακτικό μου έργο, κατά τη διάρκεια μιας σχολικής χρονιάς, στην πραγματικότητα, σημαίνει ότι το οργανώνω, το σχεδιάζω, **με βάση τον πραγματικά διαθέσιμο χρόνο,** καθορίζοντας στόχους ρεαλιστικούς, εφικτούς, καθώς και τον τρόπο επίτευξής τους (Ξηροτύρη-Κουφίδου, 2000), σε ωριαία, εβδομαδιαία, τριμηνιαία-τετραμηνιαία και ετήσια βάση, με τη βοήθεια ειδικών εργαλείων (Τζιώκα-Κιορίδης, 2016, Ραμουτσάκη 2016-2019). Στο πλαίσιο αυτό, βασικά ερωτήματα, τα οποία μπορεί να απασχολήσουν κάθε συνάδελφο είναι τα εξής :

- Τι θα διδάξω (π.χ. ολόκληρη τη διδακτική Ενότητα ή μέρος της) και πώς θα το διδάξω ;
- Πότε και με ποια σειρά ; Τι θα διδάξω δηλ. πρώτο, δεύτερο, τρίτο, σε ποια διδακτική ώρα, σε ποια εβδομάδα, σε ποιο μήνα κ.λ.π.
- Τι προηγείται και τι έπεται αυτής της διδακτικής Ενότητας; Ποια είναι η γενικότερη συγκυρία, την οποία θα πρέπει να λάβω, κατά το δυνατόν, υπόψη μου, για να οργανώσω τη διδασκαλία μου, κατά τον καλύτερο τρόπο κ.λ.π., για να αναφερθούμε σε ορισμένα από τα βασικά ερωτήματα.

Όταν, λοιπόν, αρχίζω να κάνω **κάποιες επιλογές και ιεραρχήσεις στη διδακτέα ύλη,** **συνδέοντας λειτουργικά τα επιμέρους τμήματά της, ώστε να μην αφήνω χάσματα και κενά,** τότε **αρχίζω να την εξορθολογίζω.** Υπό το πρίσμα αυτό, ο εξορθολογισμός της διδακτέας ύλης δε συνίσταται, απλώς, σε μείωση σελίδων, αλλά σε λειτουργική σύνδεση των επιμέρους μερών, ώστε να υπάρχει η απαραίτητη συνέχεια, συνοχή και **συνεκτικότητα** (Ραμουτσάκη 2016-2019). Με τον τρόπο αυτό, προσπαθώ, σε συνεργασία με τους/τις συναδέλφους μου, να διαχειριστώ την ύλη με τον προσφορότερο και πλέον αποτελεσματικό τρόπο για τους μαθητές /τις μαθήτριες, λαμβάνοντας πάντοτε υπόψη μου το γνωστικό και συναισθηματικό τους υπόβαθρο, τις ιδιαίτερες ανάγκες, τις δυνατότητες και τα ενδιαφέροντά τους.

Είναι ιδιαίτερος σημαντικό να τονίσουμε ότι η **συνεργασία μεταξύ όλων των συναδέλφων τόσο σε επίπεδο παιδαγωγικών θεμάτων, όσο και σε επίπεδο ειδικοτήτων για τα διδακτικά Αντικείμενα** κρίνεται απαραίτητη. Έτσι, π.χ. τα κοινά θέματα στο τέλος της χρονιάς δεν μπορεί να είναι προϊόν στιγμιαίας δημιουργίας και συνεργασίας, αλλά αποτέλεσμα, εμπιστοσύνης, αλληλοτροφοδότησης και συνεργασίας, η οποία συντελείται καθόλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς. Ανταλλάσσουμε απόψεις, ιδέες για έναν κοινό προγραμματισμό, για την κοινή, κατά το δυνατόν, ύλη, της οποίας, όμως, η παρουσίαση μέσα στο τμήμα, σαφώς, **σηματοδοτείται από την προσωπικότητα, την υποδομή και την εν γένει παρουσία κάθε εκπαιδευτικού**. Ανταλλάσσουμε υλικό, στόχους, εμπειρίες, προβληματισμούς, δυσκολίες, αποτελέσματα. Είμαστε πραγματικοί συνάδελφοι και συνεργάτες.

1. Βασικές προϋποθέσεις για το σωστό προγραμματισμό και εξορθολογισμό της διδακτέας ύλης

Για το σωστό προγραμματισμό και εξορθολογισμό της διδακτέας ύλης οφείλω να λάβω υπόψη μου τις εξής παραμέτρους :

- **Να μελετήσω τη διδακτέα ύλη**, σε συνδυασμό με τα σχολικά βιβλία, τα βιβλία του/της εκπαιδευτικού και του/της μαθητή/μαθήτριας, τις αντίστοιχες Οδηγίες για τον τρόπο διδασκαλίας και αξιολόγησης των μαθητών στα συγκεκριμένα μαθήματα,
- **Να μελετήσω, παράλληλα, τους ειδικούς και γενικούς σκοπούς και στόχους κάθε μαθήματος, όπως εκείνοι διαγράφονται στο Α.Π.Σ.** (Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών) και ΔΕΠΠΣ (Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών), ώστε να μπορώ, με τη σειρά μου, να διατυπώσω σαφείς και υλοποιήσιμους στόχους για κάθε διδακτική Ενότητα.
- **Αφού διακρίνω τις πραγματικά διαθέσιμες διδακτικές ώρες, οφείλω να τις συνδυάσω με τη διδακτέα ύλη**, προσαρμόζοντας την ύλη σε αυτές και
- **να βάλω προτεραιότητες**, οργανώνοντας την δηλ., και κατ' επέκταση το μάθημα, **με εστίαση στα ουσιώδη**. Γι' αυτό θα λάβω υπόψη μου τη γνώση μου για το γνωστικό και συναισθηματικό επίπεδο των μαθητών/μαθητριών, τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντά τους **και θα αναπλαισιώνω τη/τις σελίδα/-ες του σχολικού βιβλίου, με βάση τη γνώση αυτή**. Αυτό είναι καλό να γίνεται κάθε φορά, σε κάθε διδακτική ώρα.
- Οφείλω, επίσης, να γνωρίζω τις αρχές της Διδακτικής- Μεθοδολογίας για κάθε διδακτικό Αντικείμενο και να τις αξιοποιώ κατάλληλα.

- **Ο προγραμματισμός μου**, θα πρέπει να διακρίνεται από ευελιξία, ώστε, εάν χρειαστεί, ανάλογα με τη συγκυρία, να τον αναδιαμορφώσω,
- **Να συνεργάζομαι με τους /τις συναδέλφους μου** : η παράμετρος αυτή είναι κομβικής σημασίας, καθώς, μέσα από τη σωστή συνεργασία, εξασφαλίζεται **η απαραίτητη συνέχεια και συναίνεση για διδακτικές πρακτικές και επιλογές κοινώς αποδεκτές**, τουλάχιστον, σε επίπεδο σχολείου. Θα ήταν ιδιαίτερος χρήσιμο, όπως έχουμε ήδη τονίσει, να συμφωνήσουμε για το τι θα πρέπει να γνωρίζουν οι μαθητές και οι μαθήτριες, φεύγοντας από τη μία τάξη και πηγαίνοντας στην άλλη, σε κάθε μάθημα Γυμνασίου, Γενικού Λυκείου και ΕΠΑΛ.

π.χ. Στην Αρχαία Ελληνική Γλώσσα Α΄ τάξης Γυμνασίου :

- α) από τη Γραμματική θεωρούμε απαραίτητο να γνωρίζουν οι μαθητές/ μαθήτριες τα εξής : βασικούς κανόνες για πνεύματα και τόνους, Οριστική Ενεργητικής Φωνής, Α΄ και Β΄ κλίση ουσιαστικών και επιθέτων, κλίση προσωπικών αντωνυμιών.
- β) από το Συντακτικό : θεωρούμε απαραίτητο να ξέρουν να διακρίνουν οι μαθητές/μαθήτριες το Υποκείμενο και το Κατηγορημα (με τις τρεις μορφές του : Ρήμα, Ρήμα + Αντικείμενο/-α, Ρήμα + Κατηγορούμενο)
- γ) από τα Κείμενα : επιλέγουμε 6-7 κείμενα από το σχολικό βιβλίο (εάν θέλουμε μπορούμε, σε συνεργασία με τους/τις συναδέλφους μας να τα εμπλουτίσουμε και με άλλα απλά κείμενα εκτός βιβλίου), τα οποία μπορούν να υπηρετήσουν τους αρχικούς στόχους που θα θέσουμε. Επίσης, με αυτά μπορούμε να καλύψουμε επαρκώς όλα τα παραπάνω γραμματικο-συντακτικά θέματα, **εστιάζοντας, παράλληλα**, και στο περιεχόμενο των κειμένων, δίνοντας στα παιδιά να καταλάβουν, σταδιακά, **το ενιαίο σύνολο μορφής και περιεχομένου**.

Στις επιμορφωτικές μας συναντήσεις διαπιστώσαμε πόσο ευεργετικά μπορεί να είναι τα αποτελέσματα μιας τέτοιας συνεργασίας. Από τη συλλογική αυτή προσπάθεια, ο προγραμματισμός της ύλης είναι καλύτερος και αποτελεσματικότερος, αφού, πρωτίστως, **θα βασίζεται σε εξορθολογισμό της, με βάση τις πραγματικές ανάγκες των μαθητών**, οι οποίες καταγράφονται, με σκοπό τη συν-διαμόρφωση προτάσεων και επιλογών, κοινώς αποδεκτών, **μέσα από τη συνεργασία των εκπαιδευτικών**. Και αυτή είναι πρόταση-πρόσκληση που σας απευθύνω.

1. Χρονική Οργάνωση του Προγραμματισμού στο διδακτικό μας έργο

Ο προγραμματισμός του διδακτικού μας έργου μπορεί να οργανωθεί στα εξής χρονικά επίπεδα (Τζιώκα- Κιορίδης, 2016, Ραμουτσάκη, 2016-2019):

- **Ετήσιο επίπεδο** : ο προγραμματισμός αυτός αφορά σε όλη τη σχολική χρονιά. Στην αρχή της, οφείλουμε να λάβουμε υπόψη μας όλες τις παραπάνω παραμέτρους, ώστε το έργο μας να γίνει αποτελεσματικότερο και πιο εύκολο. Έτσι, μπορούμε, εκτός από τη μελέτη της διδακτέας ύλης, τα βιβλία του/της εκπαιδευτικού και του μαθητή/της μαθήτριας, :
 - να ενημερωθούμε για το περιεχόμενο του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών
 - να αποφασίσουμε για τον τρόπο σχεδιασμού της διδακτικής πράξης
 - να καθορίσουμε με σαφήνεια, όπως είπαμε, στόχους ρεαλιστικούς και εφικτούς, που θα πρέπει να έχουμε επιτύχει ως το τέλος του σχολικού έτους
 - να προγραμματίσουμε τις διαθεματικές –ερευνητικές, δημιουργικές, δημιουργικές-συνθετικές εργασίες
 - να ενημερωθούμε για τον τρόπο αξιολόγησης των μαθητών (ολιγόλεπτες γραπτές και προφορικές δοκιμασίες, ωριαία διαγωνίσματα, τελικές εξετάσεις), φροντίζοντας, όμως, το μάθημά μας να μην είναι εξετασιοκεντρικό, αλλά ο τρόπος αξιολόγησης να προσαρμόζεται, με ομαλό τρόπο, σε αυτό και να μη μονοπωλεί τη μαθησιακή διαδικασία.
- **Τριμηνιαίο- Τετραμηνιαίο** : Αξιολογούμε την επίτευξη των αρχικών επιδιώξεών μας και παρακολουθούμε την πορεία υλοποίησης του ετήσιου προγραμματισμού, κατά τη διάρκεια, τώρα πια, των τετραμήνων. Αν δούμε ότι κάτι αποκλίνει από αυτά, επανακαθορίζουμε τους στόχους και είμαστε ευέλικτοι σε μια ανακατανομή της ύλης.
- **Εβδομαδιαίο** : ελέγχουμε την επίτευξη των επιδιώξεών μας σε εβδομαδιαία βάση, κατανέμοντας τη διδακτέα ύλη, με βάση το ωρολόγιο πρόγραμμα.
- **Ωριαίο** : Στη διάρκεια μιας ωριαίας διδασκαλίας ο/η εκπαιδευτικός, αφού θα έχει μελετήσει τις επισημάνσεις που αναφέρονται στο βιβλίο του/της εκπαιδευτικού, **μετασχηματίζει το περιεχόμενο της εκάστοτε διδακτικής ενότητας και τους σκοπούς της διδασκαλίας σε ειδικούς διδακτικούς στόχους.**

Καλό, λοιπόν, θα ήταν, κατά τη διάρκεια του προγραμματισμού της ωριαίας διδασκαλίας:

- να οργανώνουμε τους θεματικούς άξονες της διδακτικής ενότητας

- να μετασχηματίζουμε τους θεματικούς άξονες – γενικούς σκοπούς σε διδακτικούς στόχους
- να επιλέγουμε και να σχεδιάζουμε τις μαθησιακές και διδακτικές δραστηριότητες
- να επιλέγουμε τις κατάλληλες στρατηγικές, μεθόδους, τεχνικές και τα μέσα διδασκαλίας
- να προγραμματίζουμε τη χρονική διάρκεια των επιμέρους δραστηριοτήτων μας

και όλα αυτά να τα αποτυπώνουμε σε ειδικούς πίνακες, φύλλα /φόρμες προγραμματισμού, όπως αυτοί που ακολουθούν, ενδεικτικά, παρακάτω.

2. Εργαλεία Προγραμματισμού του διδακτικού μας έργου

Βασικό εργαλείο για τον προγραμματισμό και τον εξορθολογισμό της διδακτέας ύλης για όλα τα μαθήματα αποτελούν οι πίνακες- φόρμες προγραμματισμού, πάνω στους οποίους/στις οποίες μπορούμε να αποτυπώσουμε με ακρίβεια και σαφήνεια τα βασικότερα σημεία των διδακτικών μας ενεργειών και όσα θα πρέπει να λάβομε υπόψη μας στο διδακτικό μας σχεδιασμό. Παρακάτω παραθέτω ενδεικτικά παραδείγματα με φόρμες προγραμματισμού για τα φιλολογικά μαθήματα, οι οποίες θα σας βοηθήσουν να σχεδιάσετε ανάλογους πίνακες/ανάλογες φόρμες για τα μαθήματά σας. Αρκετές από αυτές είχαμε την ευκαιρία να τις επεξεργαστούμε αναλυτικά στις επιμορφωτικές μας συναντήσεις (Ραμουτσάκη, 2019, 2016-2017). Οι φόρμες προγραμματισμού δομούνται, μεταξύ άλλων, με βάση τη διδακτική εμπειρία, τους στόχους που θέτουμε, τις πραγματικές ανάγκες της τάξης, το Α.Π.Σ. και τις αντίστοιχες Οδηγίες:

3. Ενδεικτικά παραδείγματα προγραμματισμού για τα φιλολογικά μαθήματα

Έτσι, αρχίζουμε να δομούμε την παρακάτω φόρμα ετήσιου προγραμματισμού, με εστίαση σε συγκεκριμένη διδακτική Ενότητα της Ιστορίας Α΄ τάξης Γυμνασίου, ως εξής :

- Στην αρχική αριστερή στήλη, καταγράφουμε, τις **Βασικές διδακτικές Ενότητες των Κεφαλαίων**
- Συνεχίζουμε, σε οριζόντιες και κάθετες στήλες, με την αποτύπωση :

- της αξιοποίησης και άλλων διδακτικών Ενοτήτων που, ενδεχομένως, προηγήθηκαν και συνδέονται με τη συγκεκριμένη Ενότητα ή που έπονται (δημιουργώ δηλ. συνδέσεις ανάμεσα σε επιμέρους Ενότητες),
- της αξιοποίησης ποικίλων ιστορικών πηγών : α) πηγών του σχολικού βιβλίου και β) πηγών εκτός σχολικού βιβλίου, με τις απαραίτητες επιλογές,
- των επιμέρους στόχων σε επίπεδο γνώσεων, στάσεων και αξιών, ικανοτήτων-δεξιοτήτων, τις οποίες οι μαθητές αναμένουμε να καλλιεργήσουν στη συγκεκριμένη διδακτική Ενότητα, με τη δική μας φθίνουσα καθοδήγηση,
- των διδακτικών τεχνικών και των μέσων που θα αξιοποιήσουμε,
- των Διδακτικών επισκέψεων και των εκπαιδευτικών εκδρομών που θα πραγματοποιήσουμε, με βάση τη συγκεκριμένη Ενότητα,
- των δραστηριοτήτων παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου,
- των πιθανών ερευνητικών, δημιουργικών -συνθετικών εργασιών (με βάση μια μικρο-έρευνα),
- των αξιολογήσεων/ αυτοαξιολογήσεων σε ατομικό επίπεδο και σε επίπεδο ομάδων εργασίας (Παπαναούμ, 2000)
- Με τον τρόπο αυτό, προκύπτει **το σύνολο των ωρών** που χρειαζόμαστε για την κάλυψη όλων των παραπάνω, ως εξής (Ραμουτσάκη 2016-2019) :

**Πρώτο ενδεικτικό φύλλο ετήσιου προγραμματισμού για την Ιστορία Α΄ τάξης
Γυμνασίου, με εστίαση στη 2^η Ενότητα : *Μινωϊκός Πολιτισμός***

Βασικές Διδακτικές Ενότητες Κεφαλαίων	Αξιοποίηση άλλων Ενότητων	Αξιοποίηση ποικίλων ιστορικών πηγών	Επιδιωκόμενοι διδακτικοί στόχοι π.χ. σε επίπεδο Ικανοτήτων-Δεξιοτήτων :	Διδακτικές τεχνικές και μέσα	Διδακτικές επισκέψεις-Εκπαιδευτικές εκδρομές	Ώρες
<p><u>3η Ενότητα</u> <u>2^ο Κεφαλαίου</u></p> <p><i>Ο Μινωϊκός πολιτισμός</i></p> <p><u>Βασικά θέματα Ενότητας:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -Η Μινωϊκή Κρήτη -Πολιτική και Διοικητική Οργάνωση - τα ανάκτορα -Γραφή -Οικονομία <p>- Οι Μυκηναίοι στην Κνωσό</p> <ul style="list-style-type: none"> -Θρησκεία - Τέχνη - Η θέση της γυναίκας 	<p>Ενότητες 1 και 2 (Αιγυπτιακός και Κυκλαδικός πολιτισμός)</p>	<p>A) Πηγών του σχολικού βιβλίου :</p> <ul style="list-style-type: none"> - δύο μικρά κείμενα (αποσπάσματα) <p><u>Φωτογραφίες</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ανακτόρων δίσκου της Φαιστού -Πήλινων ειδωλίων, σφραγιδόλιθου, τοιχογραφιών <p>B) Πηγών εκτός σχολικού βιβλίου :</p> <ul style="list-style-type: none"> - επιλογή παράλληλων κειμένων Επιλογή ιστοσελίδας/-ιστοσελίδων π.χ. για χάρτη, ιστοσελίδα Αρχαιολογικού Μουσείου Ηρακλείου 	<ul style="list-style-type: none"> -Κατανοώ τη σημασία και τη σπουδαιότητα του Μινωϊκού πολιτισμού για το μετέπειτα ελληνικό και ευρωπαϊκό πολιτισμό και τα βασικά θέματα της Ενότητας -Διαβάζω και κατανοώ τα κείμενα (κείμενο Ενότητας και τα άλλα κείμενα - ιστορικές πηγές (σε επίπεδο περιεχομένου και μορφής) - Κατανοώ τη γλώσσα των κειμένων - Κατανοώ τα βασικά 	<p>Κατευθυνόμενος Διάλογος</p> <p>Ομαδοσυνεργατική τεχνική</p> <p>Κειμενοκεντρική προσέγγιση πηγών</p> <p>Οργάνωση Συζήτησης Εργασίας στην τάξη</p> <p>Φύλλα Εργασίας</p> <p>Αξιοποίηση :</p> <ul style="list-style-type: none"> - Οπτικο-ακουστικού υλικού - Τεχνικών διερευνητικής δραματοποίησης 	<ul style="list-style-type: none"> -Επίσκεψη στην Κνωσό -Επίσκεψη στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου 	<p align="center">12-14</p>

		<p>- ιστοσελίδα Φωτόδεντρου (επιλογή video για τη θέση της γυναίκας στη Μινωϊκή Κρήτη)</p>	<p>θέματα μέσα από διαφορετικές ιστορικές πηγές</p> <p>- Συγκρίνω διαφορετικές ιστορικές πηγές ως προς ορισμένα κριτήρια</p> <p>- Κατανοώ το χθες και το σήμερα και βρίσκω πιθανές διαχρονικές συνδέσεις</p> <p>-Αναδεικνύω τις αξίες του συγκεκριμένου λαμπρού πολιτισμού</p>			
Εργασίες :						
α) Δραστηριότητες παραγωγής προφορικού λόγου						
β) Δραστηριότητες παραγωγής γραπτού λόγου						
Ερευνητικές Εργασίες						

Αξιολογήσεις
/
Αυτοαξιολο-
γήσεις

Συμπληρώνουμε, κατά τον ίδιο τρόπο, τις Ενότητες και των υπόλοιπων Κεφαλαίων του σχολικού βιβλίου.

Δεύτερο παράδειγμα φόρμας ετήσιου προγραμματισμού για τα *Νέα Ελληνικά Α' τάξης* των ΕΠΑΛ, με παρόμοια δομή :

Βασικές Διδακτικές Ενότητες	Αξιοποίηση άλλων Ενοτήτων/Κειμένων	Γένη λόγου – Κειμενικά Είδη (της Ενότητας)	Επιδιωκόμενοι διδακτικοί στόχοι π.χ. σε επίπεδο Ικανοτήτων-Δεξιοτήτων :	Βασικά γραμματικά συντακτικά φαινόμενα Βασικές δομές οργάνωσης του λόγου	Διδακτικές τεχνικές και μέσα	Ώρες
<p>1η ΕΝΟΤΗΤΑ : <i>Βιώματα, εμπειρίες, ενδιαφέροντα των εφήβων</i></p> <p>Βασικά θέματα : π.χ. ο έρωτας</p>	<p>Αποσπάσματα από τον <i>Ερωτόκριτο</i> του Β. Κορνάρου</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Λογοτεχνικά κείμενα - Μικρά παράλληλα λογοτεχνικά κείμενα - δημοσιογραφικά κείμενα <p>Κυρίως κείμενα περιγραφής</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Κατανοώ την πράξη της επικοινωνίας - Διαβάζω και κατανοώ τα κείμενα (σε επίπεδο περιεχομένου και μορφής) - Κατανοώ τη γλώσσα των κειμένων - Κατανοώ βασικές έννοιες - Κατανοώ τις έννοιες μέσα από διαφορετικά κειμενικά είδη - Κατανοώ το ύφος των κειμένων και τον επικοινωνιακό σκοπό - Ερμηνεύω 	<ul style="list-style-type: none"> - Προτάσεις - Σύνθεση λέξεων - Παραγωγή λέξεων - Παράγραφος - Τρόποι ανάπτυξης παραγράφου (με παραδείγματα, με αναλογία, με ορισμό) - Περιγραφή 	<p>Κατευθυνόμενος διάλογος</p> <p>Ομαδοσυνεργατική τεχνική</p> <p>Κειμενοκεντρική προσέγγιση</p> <p>Οργάνωση συζήτησης εργασίας στην τάξη</p> <p>Φύλλα εργασίας</p> <p>Αξιοποίηση οπτικο-ακουστικού υλικού κ.ά.</p>	17

			τα κείμενα - Παράγω γραπτό και προφορικό λόγο – Επικοινωνώ προφορικά και γραπτά			
(Ο πίνακας συμπληρώνεται ανάλογα και για τις υπόλοιπες Ενότητες)						
2η ΕΝΟΤΗΤΑ: <i>Γνωριμία με τον κόσμο της επιστήμης και της τεχνολογίας</i>						15
3η ΕΝΟΤΗΤΑ : Ο άνθρωπος και η φύση						18
4η ΕΝΟΤΗΤΑ : Ταξίδια						15
5η ΕΝΟΤΗΤΑ : Όψεις της σύγχρονης ενημέρωσης						16
6η ΕΝΟΤΗΤΑ : Πέρα από τα σύνορα						15
Εργασίες : α) Δραστηριότητες παραγωγής προφορικού λόγου						
β) Δραστηριότητες παραγωγής γραπτού λόγου						
Αξιολογήσεις/ Αυτο-αξιολογήσεις/ Ετερο-αξιολογήσεις						

3^ο παράδειγμα φόρμας προγραμματισμού :

**Ενδεικτική φόρμα ετήσιου προγραμματισμού για τα *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας* σε
Γυμνάσια, ΓΕΛ και ΕΠΑΛ**

Κείμενα:	Επιδιωκόμενοι διδακτικοί στόχοι	Γραμματολογικές Αναφορές	Στοιχεία Μορφής	Στοιχεία περιεχομένου	Διδακτικές τεχνικές και μέσα	Δημιουργική γραφή/ Εργασίες	Ώρες
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							
7.							
8.							
9.							
10.							
Άλλα κείμενα							
Εργασίες							
Αξιολογήσεις/ Αυτοαξιολογήσεις/ Ετεροαξιολογήσεις							
Διδασκαλία ακέραιου λογοτεχνικού έργου							

4^ο παράδειγμα φόρμας προγραμματισμού :

Ενδεικτική φόρμα ετήσιου προγραμματισμού για την Αρχαία Ελληνική Γλώσσα Γυμνασίου

Κείμενα	Επιδιωκόμενοι διδακτικοί στόχοι	Γραμματολογικές Αναφορές	Στοιχεία Μορφής	Στοιχεία Περιεχομένου	Διδακτικές τεχνικές και μέσα	Αξιοποίηση παράλληλων κειμένων	Ώρες
1.			- Βασικό Λεξιλόγιο - Βασικά γραμματικο-συντακτικά φαινόμενα της Ενότητας	- Βασικά θέματα-Βασικοί θεματικοί άξονες - Βασικές έννοιες / αξίες κ.λ.π.			
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							
7.							
Εργασίες-Συνθετικές-Δημιουργικές Εργασίες							
Αξιολογήσεις/ Αυτοαξιολογήσεις/ Ετερο-							

αξιο- λογήσεις							
-------------------	--	--	--	--	--	--	--

5^ο παράδειγμα φόρμας προγραμματισμού :

**Ενδεικτική φόρμα ετήσιου προγραμματισμού για την Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και
Γραμματεία Γενικού Λυκείου**

Κείμενα	Επιδιωκόμε- νοι διδασκτικοί στόχοι	Γραμματολογι- κές Αναφορές	Στοιχεία Μορφής	Στοιχεία Περιεχομένου	Διδακτικές τεχνικές και Μέσα	Αξιοποίηση παράλληλων κειμένων	Ώρες
<u>1^ο Κεφάλαιο</u> α) Αναλυτική παρουσίαση... β) Περιληπτική απόδοση			- Βασικό Λεξιλόγιο - Βασικά γραμματικο- συντακτικά φαινόμενα της Ενότητας	- Βασικά θέματα- Βασικοί θεματικοί άξονες - Βασικές έννοιες / αξίες κ.λ.π.			
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							
7.κ.λ.π.							
Εργασίες- Συνθετικές Εργασίες							
Αξιολογήσεις/ Αυτοαξιο- λογήσεις/							

Ετεροαξιολογήσεις							

Οι παραπάνω πίνακες είναι ενδεικτικοί. Αποτελούν προτάσεις, που, σίγουρα, δεν είναι δεσμευτικές για εσάς. Διευκολύνουν, όμως, και αναβαθμίζουν το έργο μας, οργανώνοντάς το καλύτερα.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Ξηροτύρη-Κουφίδου, Σ.(2000). *Ο προγραμματισμός δράσης ως βασικό στοιχείο της σχολικής μονάδας* : Παπαναούμ, Ζ.(επιμ.), *Ο προγραμματισμός του εκπαιδευτικού έργου στη σχολική μονάδα : από τη θεωρία στην πράξη*. Θεσσαλονίκη.
- Παπαναούμ, Ζ.(2000) (επιμ.), *Ο προγραμματισμός του εκπαιδευτικού έργου στη σχολική μονάδα : από τη θεωρία στην πράξη*. Θεσσαλονίκη.
- Ραμουτσάκη Ι.(2016), *Ο προγραμματισμός του διδακτικού έργου στα φιλολογικά μαθήματα*. Εισήγηση σε Ημερίδα της Ε.Φ.Ν.Η. για τα φιλολογικά μαθήματα. Ηράκλειο.
- Ραμουτσάκη Ι.(2016- 2019), *Επιμορφωτικά Σεμινάρια για τον προγραμματισμό του διδακτικού- παιδαγωγικού έργου*, Χανιά, Ηράκλειο, Λασιθί και Ρέθυμνο.
- Τζιώκα Π.- Κιορίδης Γ, (2016), *Επιμορφωτικό Σεμινάριο για τον προγραμματισμό του εκπαιδευτικού έργου*, Σέρρες.

Είμαι στη διάθεσή σας για την παροχή οποιασδήποτε περαιτέρω δυνατής βοήθειας και υποστήριξης !

Με τιμή,
 η Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου
 του ΠΕ.ΚΕ.Σ. Κρήτης,
 Ιωάννα Α. Ραμουτσάκη